

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ІШКІ ІСТЕР МИНИСТРЛІГІ
БӘРІМБЕК БЕЙСЕНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚАРАҒАНДЫ АКАДЕМИЯСЫ**

Әскери және арнайы-тактикалық даярлық кафедрасы

АТЫС ДАЯРЛЫҒЫ

№16- 7,62мм Калашников автоматы мен пулеметының(КП,КҚП) арналуы,
құрылымы мен ұрыстық қасиеттері және қолданылуы тақырыбы бойынша

ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМ

Дайындаған: оқытушы
полиция аға лейтенанты
К.Охан

Қарағанды қ. 2016ж.

Оқу-тәрбиелік мақсаты:

1. Курсанттарға Калашников автоматы мен пулеметының құрылымын, бөліктері мен механизмдерінің жұмыс істеу тәртібін оқыту.
2. Курсанттарға КА мен КҚП жартылай бөлшектеу ретін үйрету, АК атуға дайындауды, сондай-ақ ату кезінде атылмай қалу себептері мен оны қалыпқа келтіру түрлерімен таныстыру.
3. Курсанттарды табельдік қаруларына деген сенімділікке тәрбиелеу.

Сабақ түрі: тәжірибелік**Әдісі:** әңгіме жүзінде түсіндіру, көрсету**Өткізілетін орны:** атыс даярлық сыныбы.**Оқулық сұрақтар:**

1. Қаруды қолдану кезіндегі қауіпсіздік шаралары;
2. Арналуы мен ұрыстық қасиеті, құрылымы және жұмыс істеуі туралы ұғымы;
3. Толық емес бөлшектеу және жинау реті.

Материалдық қамтамасыз етілуі:

1. Әр курсантқа оқулық үлгідегі КА, КҚП
2. Оқулық патрондар – 60 дана.
3. Презентация
4. КА мен КҚП суреттемесі

Әдебиеттер:

1. 1995. 30.08. Қазақстан Республикасының Конституциясы.
2. «Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 23 сәуірдегі N 199-V Заңы.
3. «Құқық қорғау қызметі туралы» Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 6 қаңтардағы №380- IV (ҚР 23.04.2014 [N 200-V](#), ҚР 29.10.2015 [№ 374-V](#) толықтырулар мен өзгертулер) заңы.
4. «Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдарында кәсіби қызметтік және дене шынықтыру даярлығын ұйымдастыру туралы» Қазақстан Республикасы ІІМ 2013 жылғы 06 наурыздағы №10 қбпү бұйрығы.
5. Ішкі істер органдары қызметкерлерінің атыс қаруларын қолдануға құқықтық және ұйымдастырушылық негіздері мен оларды атыс ережелеріне үйрету әдістемесі. Ақмола, 1998 .
6. Нысанқұлов І.Б. «Атыс дайындығы» оқу құралы. Қарағанды, 2008
8. Нысанқұлов І.Б. «Атыс даярлығы» оқу құралы. Қарағанды, 2012
9. С.Н. Солохин Учебное пособие по огневой подготовке. «Огневая подготовка сотрудников ОВД». Алматы 2003г.
10. Ішкі істер органдары қызметкерлерінің атыс қаруларын қолдануға құқықтық және ұйымдастырушылық негіздері мен оларды атыс ережелеріне үйрету әдістемесі. Ақмола, 1998.
11. И.А. Дворяка Боевая подготовка работников ОВД. М. 1991.
12. Потапов А. Приемы стрельбы из пистолета. Москва-2005

Әдістемелік-ұйымдастыруға нұсқаулар

1. КА автоматы мен пулеметының(КП,КҚП) құрылымын оқыту Қазақстан Республикасы ІІМ жоғары оқу орындарының атыс даярлық бағдарламасының талаптарына негізделген.
2. КА автоматы пен пулеметы(КП,КҚП) оқыту сабақтарының негізгі әдістері материалдық бөлшектерді үлгі ретіндегі түсіндіре отырып көрсету, және оқулық қарумен тәжірибелік жұмыстар атқару.
3. Осы тақырып бойынша келесі техникалық құрал жабдықтар қолданылады:

Мультимедияны пайдалана отырып түсіндіру.

ПО қару-жарақ тізімінде М.Т.Калашниковпен құрастырылған атыс қаруларының үш түрі қолданылады.:

1 – автоматтар –АК, ЖАК, АК-74, АК-74 ЖҚ (АК, АКМ, АК-74, АКС-74У);

2 – қол пулеметі- КҚП (РПК);

3 – пулемет (ПК, ПКС), одан басқа танк пулеметінің варианттары ПК, пулемет ПКТ, танкіге және транспортерларға орнатылған.

М.Т.Калашников 1919 жылы Алтай өңірінде шаруа жанұясында дүниеге келген. 1926 жылы мектепті бітірген соң Түркістан Сібір жолындағы бір (саяси бөлімде) саяси бөлімде техникалық секретар жұмысын атқарған.1937 ж-ң күзінде Қызыл Армия қатарына танк бөліміне шақырылды. Полк мектебінде механик-жүргізуді оқып жүргенде техникаға үлкен қызығушылық танытқан.

Техникаға деген қызығушылық арқылы іздену жолында ол полк шеберханасында өзі ойлап тапқан прибор жаңа қару ішінде ен мықты болып табылған. Оның бірінші жаңалығы Ұлы Отан соғысының басталуымен сәйкес келген. Неміс-басқыншыларға қарсы соғысқан кезде танкінің бастығы болған. Қыркүйек айының 1941 жылын Брянс түбіндегі ауыс айқаста ауыр жарақат алып, аға сержант Калашников Орта Азиядағы емханаға түседі. Емделіп болған соң денсаулығына байланысты алты айға демалыс алады. Осы айлары Калашников қаруларды құрастырумен айналыса бастады, оған Алматы қаласындағы МАИ шеберханасында жұмыс істеуге рұқсат етілді. Калашников институттын көмегі арқылы пистолет-пулемет қаруын ойлап тауып шығарған соң Ф.Э.Дзержинский атындағы Артиллерия Академиясына жіберіп, оның қаруы тексерістен өтпей қалады.

Бірақ соған қарамастан талантты конструктор көзге түсіп оған жағдай жасағандықтың арқасында көп іздене отырып, достарымен бірге бес жыл еңбектене отырып қара тер төгу барысында сынақ полигонында 7,62 мм Калашников автоматы дүниеге келді. Содан кейін Кеңестер Әскерінің қару-жарағына 7,62мм Калашников автоматы деген атпен тіркеліп қабылданды. Бұл үлкен жетістік еді, содан бері М.Т.Калашников конструктор болып қызмет етіп келеді. Отан М.Т.Калашниковтың еңбегін жоғары бағалады, ол Социалистік Еңбек Батыры, лауреаттық Ленин және Мемлекеттік сыйлықтарға ие болды. Кейіннен қару-жарақтарда оның жаңартылған ЖАК (АКМ модернизированный) автоматы, содан кейінірек 1943 ж патрон үлгісінде қол

пулеметі(РПК) және винтовка патроны пайдаланатын бірыңғай пулемет екі тірейтіні бар (сошка) (ПК) және станокта (ПКС) сосын жаңадан 5,45 мм Калашник автоматы қабылданды.

4. Қаруды қолдану кезіндегі қауіпсіздік шаралары

Автоматтың материалдық бөліктерін оқыту барысындағы қауіпсіздікті қамтамасыз етуде жоғары тәртіптілік қажет:

- қолға қару алған соң әр адам өзі қарудың оқталғанын немесе оқталмағанын тексеруі қажет;
- басшының (командирдің) рұқсатынсыз өзінің қаруын басқа біреуге беруге болмаса басқа біреуден алуға;
- ешқашан қаруды қараусыз тастап кетуге;
- қаруды (оқталмаған болса да) болмаса адамдар тұрған жаққа бағыттауға, және көздеуге, ағытқыш ілгекті басуға болмайды;
- механизмді және бөлшектерді бөлу кезінде тәртіп бойынша қою қажет бөлшектерді жұлқымай өте мұқият болуы қажет;
- қаруды жинау кезінде бөлшектердің нөмірлеріне назар аударып, бөлшектердің ауысып кетпеуіне көңіл аудару.

2. Арналуы мен ұрыстық қасиеті, құрылымы және жұмыс істеу туралы ұғым.

Калашников пулеметі атқыштар бөлімшесінің қаруы болып табылады. (1-сурет). Түнгі табиғи жарық жағдайларында ату және бақылау үшін (Т74КҚП), (Т74СКҚП) пулеметтеріне түнде атуға арналған әмбебап көздеуіш бекітіледі.

Калашников қол пулеметі жиналмалы дүмімен 74 - СКҚП (РПКС-74) 1974 жж

а

Калашников қол пулеметі секторлы және дискілік оқжатарымен Т74-СКҚП (РПКС-74Н)
1974 ж тіреуіш аяқтарымен.

ә

Калашников қол пулеметі Т74-СКҚП (РПКС-74Н) 1974 ж түнгі көздеуіші және тіреуіш
сирақтарымен.

б

1-сурет а – Калашников қол пулеметі жиналмалы дүмімен (74-КҚП); ә – Калашников қол пулеметі тұрақты дүмбі, секторлы және дискілік оқжатарымен (Т74-СКҚП) тіреуіш аяқтарымен. және тіреуіш сирақтары (КҚП74); б – түнгі көздеуішімен (Т74СКҚП);

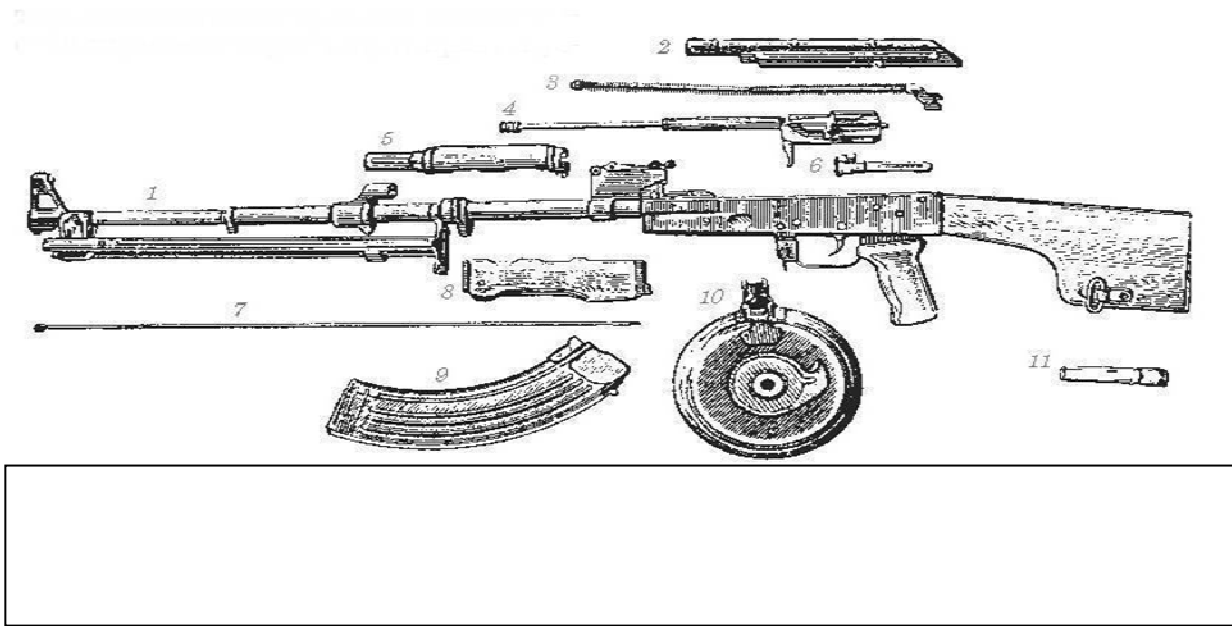
Пулеметтен автоматты немесе даралап атыс жүргізіледі. Автоматты атыс пулеметтен атудың негізгі түрі болып табылады: ол қысқа (5 атысқа дейін) және ұзақ атумен (15 атысқа дейін) кезекпен және үзбей жүргізіледі. Атыс кезінде патрондардың берілуі пулеметтен 45 патронға дейін болатын оқжатардан жүргізіледі. Атудың көздеу қашықтығы — 1000 метр. Жер үсті нысаналары бойынша нақты атыс қашықтығы: пулеметтен – 600 метрге дейін. Калибрі-5,45 мм. Ұңғы ішіндегі ойық саны-4. Ал ұшақтар, тікұшақтар және парашютистерге пулеметтен ату қашықтығы – 500 м-ге дейін.

Автоматпен жер үстіндегі нысаналар бойынша шоғырланған атыс 1000 метрге дейінгі қашықтықта жүргізіледі. Тура атыс қашықтығы: пулеметте кеуделік сұлбаға(фигура) 460 м, жүгірмелі сұлбаға – 640 м. Ұрыстық ату жылдамдығы: пулеметтен минутына кезекпен ату 150-ге дейін, жекелей атқанда 50-ге дейін.

Пулеметтің жарақталған оқжатарымен қосқандағы салмағы 74КҚП – 5,46 кг; Т74КҚП -7,76кг; 74СКҚП – 5,61кг; Т74СКҚП -7,91кг.

Ұңғы калибрі	7,62 мм
Патрон	7,62×39
Ұзындығы:	
жалпы	1040 мм
ұңғы	590 мм
көздеу сызығы	555 мм
Салмағы:	
оқжатарсыз салмағы	4,8 кг
Секторлық оқжатарымен	5,6 кг
Атыс қарқыны, ату/мин	600-ге жуық/мин.
Ұрыстық ату жылдамдығы ату/мин:	
даралай атыспен атқанда	50-ге дейін/мин.
үзбей атқанда	150-ге дейін/мин.
Оқтың бастапқы ұшу жылдамдығы	745 м/с
Оқжатар сыйымдылығы:	
секторлық	40 патронов
дискілік	75 патронов

Пулемет мынадай негізгі бөліктер мен механизмдерден тұрады. (2-сурет)

2-сурет. Пулеметтың негізгі бөліктері мен мехнаизмдері және оның жабдықтары: 1 –ұңғы, ұңғы қорабымен, көздеу аспаптары, сирағымен және дүмбі; 2 – ұңғы қорабының қақпағы; 3 – қайтармалы механизм; 4 – газ поршенді бекітпе рамасы; 5 – ұңғыны жабатын газ түтігі; 6 – бекітпе; 7 – сүмбі; 8 – құндақ; 9 –қорапты оқжатар; 10 – барабанды оқжатар; 11 – жабдығымен пенал;

- ұңғы, ұңғы қорабымен, көздеу аспаптары, сирағымен және дүмбі;
- ұңғы қорабының қақпағы;
- қайтармалы механизм;
- газ поршенді бекітпе рамасы;
- ұңғыны жабатын газ түтігі;
- бекітпе;
- сүмбі;
- құндақ;
- қорапты оқжатар;
- барабанды оқжатар;
- жабдығымен пенал;

Сонымен қатар, пулеметте жалын сөндіргіш пен сирағы болады. Жиналмалы дүмі бар пулеметте жиынтығына, сонымен қатар оқжатар салынатын қалтасы бар пулеметтеке арналған қапшық, ал түнгі көздеуіші бар пулеметке түнде атуға арналған көпсалалы көздеуіш кіреді.

Пулеметтің автоматтық әрекеті ұңғы арасынан газ камерасына бөлінетін оқ-дәрі газдарының қуатын пайдалануға негізделген.

Ату кезінде оқтың соңынан ілескен оқ-дәрі газдарының бір бөлігі ұңғы қабырғасындағы саңылау арқылы газ камерасына ұмтылады, газ поршенінің

алдыңғы қабырғасына қысым түсіріп, поршень мен бекітпе рамасы бар бекітпені артқы орынға итеріп тастайды. Кейін итерілгенде бекітпе ұңғы оқпанын ашады, оқтықтан оқсауытты алып сыртқа лақтырады, ал бекітпе рамасы қайтармалы серіппені қысып, шүріппені қайырады (оны ұрыстық дайындыққа қояды).

Бекітпе рамасы бекітпесімен алдыңғы орынға қайтармалы механизм әсерінен оралады, бұл ретте бекітпе оқжатардан кезекті патронды іліп алып, оқтыққа береді де, ұңғы арнасын жабады, ал бекітпе жақтауы автоілемктің дөңесін шүріппенің автоілемгінен шығарады. Бекітпенің жабуы оның оңға қарай бұрылуымен және бекітпенің ұрыстық дөңестерінің ұңғы қорабының ұрыстық тіректеріне кіруімен жүзеге асырылады.

Егер ауыстырғыш автоматы атысқа қойса, онда атыс ағытқыш ілмек қысылып тұрғанда және оқжатардағы патрондар біткенше жалғасады.

Егер ауыстырғыш даралап атуға қойылатын болса, ағытқыш ілмекті басқан кезде тек бір ғана атыс болады. Келесі атысты жүргізу үшін ағытқыш ілгекті босатып барып, қайта басу керек.

3. Толық емес бөлшектеу және жинау реті.

Пулеметті бөлшектеу толық және толық емес болуы мүмкін: толық емес бөлшектеу – пулеметті тазалау, майлау және тексеру үшін; толық бөлшектеу – жаңбыр мен қар астында қалғанда не жөндеу кезінде пулеметты қатты ластанудан тазалау үшін жүргізіледі. Пулеметті толық емес бөлшектеу мен жинақтау үстел үстінде немесе таза төсеніш жайылып жүргізіледі; бөлшектер мен механизмдер бөлшектенген ретімен қойылады. Оларды абайлап ұстап, бірінің үстіне бірін қоймай, күштемей және соққыламай жүргізу керек.

Пулеметті жинақтау кезінде оның бөлшектеріндегі нөмірлерді салыстыру керек; әр пулеметтің ұңғы қорабындағы нөмір газ түтігіндегі, бекітпе ернегіндегі, бекітпедегі, ұңғы қорабы қақпағындағы және басқа бөлшектеріндегі нөмірге сәйкес келуі керек.

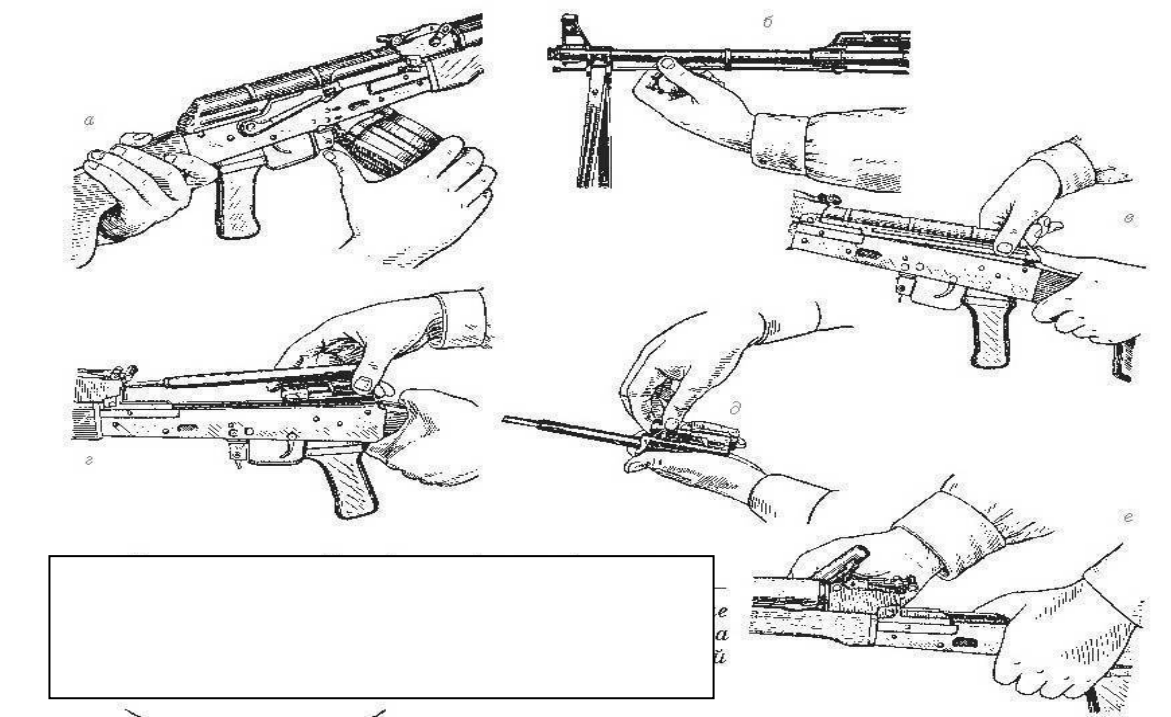
Ұрыс пулеметтерін бөлшектеу мен жинақтауға үйрету ерекше жағдайларда және бөлімдер мен механизмдермен аса сақтықпен қарау жағдайында ғана жүргізіледі.

Пулеметті бөлшектеу алдында оның ұңғы бөлігін солға қарата сирағымен қою керек. Ол үшін сирақтарын серппелі имектен босатып және оның аяқтарын бекітілген жағдайда тұрғанда ұңғыдан босату керек.

Пулеметті жинақтау соңында оны сол қолмен тік ұстап, оң қолмен оның сирақтарын аздап ажырата, ұңғыға тақап және серіппелі ілмекпен бекіту арқылы оның сирақтарын жинайды.

Пулеметті толық емес бөлшектеу реті:

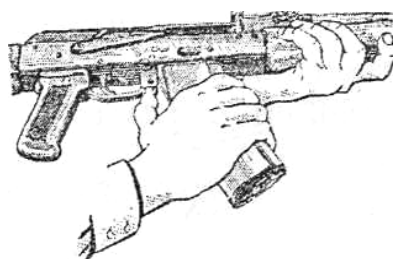

3-сурет. Пулеметті толық емес бөлшектеу

1) Оқжатарды бөлектеу. Пулеметті сол қолмен дүмінің мойыншасынан не құндағынан ұстап, оң қолмен оқжатарды орай ұстайды (4- сурет), бас бармақпен бекіткішті қысып, оқжатардың төменгі жағын ілгері ұмсындырып, оны бөлектеп алады. Содан кейін оқтықта оқтың бар-жоғы тексеріледі, бұл үшін ауыстырғыш төменге түсіріледі, оны «АА» немесе «ДА» жағдайына қойып, бекітпе жақтауының тұтқасы кейін жылжытылады, ұңғлықты тексеріп, бекітпе рамасы жіберіліп, шүріппе ұрыстық қайырудан (взводтан) босатылады.

Түнгі көздеуіші бар пулеметті бөлшектеу кезінде оқжатарды бөліп алғаннан соң, түнгі көздеуішті бөлектейді, ол үшін қыспа құрылғысының тұтқасын сол жаққа және артқа қарай апарып, көздеуішті артқа жылжытады да, оны пулеметтен бөлектеп алады.

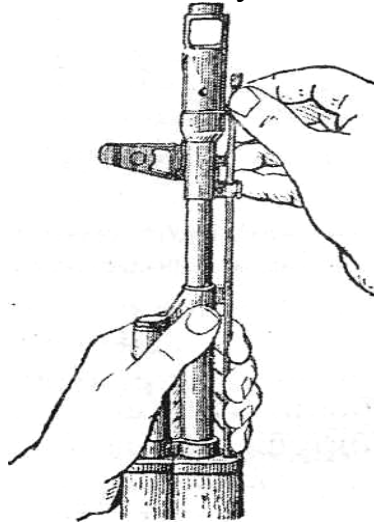
4-сурет. Оқжатарды бөліп алу

3) Жабдықтар пеналын дүм ұясынан шығарып алу.

Оң қолдың сұқ саусағымен дүм ұясының қақпағын пенал серіппенің әсерімен ұядан шығатындай етіп басады; пеналды ашып, одан сүрткішті, тазалағышты, бұрауышты, қаққышты шығару керек.

Жиналмалы дүмі бар пулеметтің пеналы оқжатарды салуға арналған сөмкенің қалтасында жүреді.

3) *Сүмбіні алу.* Сүмбінің ұшын оның басы қарауылдың негізіндегі тіректен шығатындай етіп ұңғыдан тартып, сүмбіні жоғары суырып алады (5-сурет). Сүмбіні алу қиындық тудыратын болса, онда қаққышты қолдануға рұқсат беріледі. Оны сүмбінің басындағы саңылауға сала отырып, ұңғыдан сүмбінің

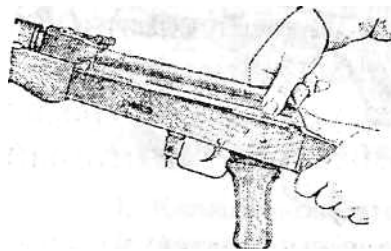
ұшын тартып суырып алады.

5-сурет Сүмбіні алу.

4) *Пулеметтен жалын сөндіргішін бөліп алу.*

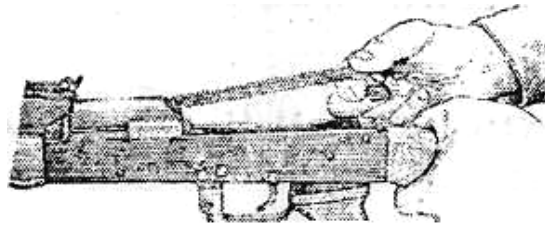
Бұрауышпен жалын сөндіргіштің орнықтығышы батырылады. Жалын сөндіргішін қарауыл негізіндегі бұрандалы дөңестен сағат тіліне қарсы бағытта бұралып шығарылады. Жалын сөндіргіш тым қатты бұралған жағдайда сүмбінің (қаққыштың) көмегімен бұрап алуға болады.

5) *Ұңғы қорапшасының қақпағын бөлектеу.* Сол қолмен дүмнің мойнын қамти ұстап, осы қолдың бас бармағымен қайтармалы механизмның бағыттаушы өзегінің дөңесін басады, оң қолмен ұңғы қорабы қақпағының, артқы бөлігін жоғары көтеріп (6-сурет), қақпақшаны алады.

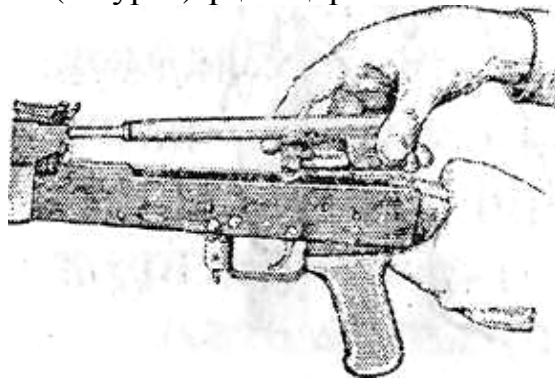
6-сурет. Ұңғы қорабының қақпағын бөліп алу

6) *Қайтармалы механизмді бөліп алу.* Пулеметті дүмінің мойнынан сол қолмен ұстап тұрып, оң қолмен қайтармалы механизмнің бағыттаушы өзегін оның тірегін ұңғы қорабының бойлық ойығынан шыққанша ілгері қарай ұмсындырады; бағыттаушы өзектің артқы шетін көтеріңкіреп (7-сурет) қайтармалы механизмді бекітпе рамасы оқпанынан шығарады.

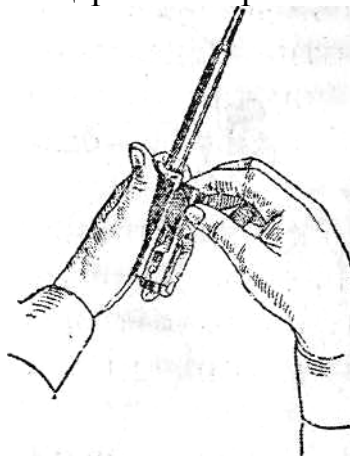
7-сурет. Қайтармалы механизмді бөліп алу

7) *Бекітпемен қоса бекітпе рамасын алу.* Пулеметті сол қолмен одан әрі ұстап тұрып, оң қолмен бекітпе жақтауын артқа тірелгенше тартып, оны бекітпемен бірге көтеріңкіреп барып (8-сурет) ұңғы қорабынан бөлектеп алады.

8-сурет. Бекітпемен қоса бекітпе рамасын алу

8) *Бекітпені бекітпе рамасынан алу.* Бекітпе жақтауын бекітпе жоғарыда болатындай етіп сол қолға алады (9-сурет); оң қолмен бекітпені кейін шегеріп, бекітпенің жетекші дөңесі бекітпе жақтауының фигуралы ойығынан шығатындай етіп бекітпені алға қарай шығарып алады.

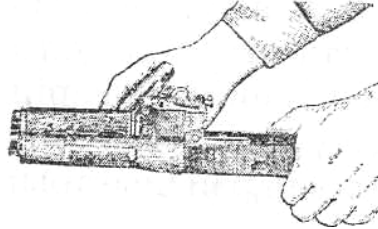
9-сурет. Бекітпені бекітпе рамасынан алу

9) *Ұңғыны жабатын газ түтігін босатып алу.* Пулеметті сол қолмен ұстап тұрып, оң қолмен жабдық пеналын газ түтігі тұйықталғышының шығыңқысына

тік бұрышты саңылаумен кіргізеді, жапқышты өзінен тік жағдайға дейін бұрап, газ түтігін газ камерасының келте түтігінен шығарып алады.

Пулеметті толық емес бөліктеуден кейін жинастыру реті.

1) *Ұңғыны жабатын газ түтігін қосу.* Пулеметті сол қолмен ұстап тұрып, оң қолмен газ түтігін алдыңғы шетімен газ камерасының келте түтігіне ұмсындырады және ұңғы жабушының артқы шетін ұңғыға қысады; тұйықталғышты оның орнықтырғышы көздеу қалыбының айығына кіргенше бұрайды(10-сурет).

10-сурет. Газ түтігі жапқышын керек- жарақ пеналының көмегімен бұрау

2) *Бекітпені бекітпе рамасына қосу.* Бекітпе рамасын сол қолмен оң қолға алып, оны цилиндрлі бөлігімен рама арнасына сұғады; бекітпені оның жетекші дөңесі бекітпе рамасының фигуралы ойығына кіретіндей етіп бұрап, бекітпені алға қарай сұғады.

3) *Бекітпемен қоса бекітпе рамасын ұңғы қорабына қосу.* Сол қолмен дүмнің мойыншасын қамти ұстайды. Бекітпесіне қоса бекітпе жақтауын оң қолда бас бармақпен қысылған бекітпе алдыңғы жағдайда болатындай етіп ұстап тұрып, газ поршенін көздеуіш қалыбының қуысына кіргізеді де, ұңғы қорабының қайырамалары бекітпе рамасының ойықтарына кіретіндей етіп бекітпе рамасын ілгері жылжытады, оны ақырындап күштеп ұңғы қорабына қосады да, ілгері ұмсындырады.

4) *Қайтармалы мехнизмді қосу.* Оң қолмен қайтармалы мехнизмді бекітпе рамасының арнасына кіргізеді, қайтармалы серіппені қысып, бағыттаушы өзекті ілгері итереді де, біршама төмен түсіріп, оның тірегін ұңғы қорабының бойлық ойығына кіргізеді.

5) *Ұңғы қорабының қақпағын қосу.* Ұңғы қорабының алдыңғы шетімен көздеу қалыбындағы жартылай шеңбер ойыққа кіргізеді, қақпақтың артқы шетін оң қолдың алақанымен қайтармалы мехнизмнің бағыттаушы өзегінің шығыңқысы ұңғы қорабы қақпағының ойығына кіретіндей етіп алға және төмен ұмсындырады.

6) *Шүріппені ұрыстың қайырмасынан босатып, сақтандырғышқа қою.* Ағытқыш ілмекті басып, ауыстырғышты тірелгенге дейін жоғары көтереді.

7) *Пулеметке жалын сөндіргішін қосу.* Дүмді жалын сөндіргішін қарауыл бойындағы бұрандалы шығыңқы бөлікке тірелгенше бұрайды. Егер жалын сөндіргішін ойығы орнықтырғышқа сәйкес келмесе, жалын сөндіргішін ұңғысын ойық орнықтырғышқа орналасқанша айналдырады (бір айналымнан артық емес).

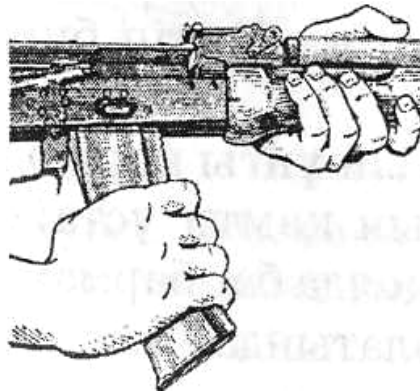
8) *Сүмбіні қосу.*

9) *Пеналды дүм ұясына салу.* Сүрткішті, тазалағышты, бұрауышты, қаққышты пеналға салып, қақпағын жабады да, пеналды түбімен дүм ұясына кіргізеді; оны қақпақша жабылатындай етіп ұяға батырады (11-сурет). Жиналмалы дүмді автоматта пенал оқжатарға арналған сөмке қалтасына салады.

11-сурет. Пеналды дүм ұясына қосу

10) *Оқжатарды пулеметке қосу.* Пулеметке сол қолмен дүм мойыншасынан немесе шетмойыннан ұстап тұрып, оң қолмен оқжатардың ілгішін ұңғы қорабының терезесіне енгізіп (12-сурет), оқжатардың ілмегі оқжатардың тірек шығыңқысынан асатындай етіп өзіне бұрады.

12-сурет. Оқжатарды автоматқа қосу.

Пулеметтен ату кезіндегі кідірістер және оларды жою әдістері

Пулемет бөліктері мен механизмдерін дұрыс қарап күтсе, ол ұзақ уақыт сенімді де кідіріссіз жұмыс жасайды. Алайда механизмдердің ластануы, бөліктердің тозуы және автоматтың ұқыпсыз ұсталуы, сондай-ақ патрондардың жарамсыздығы салдарынан атыс кезінде кідірістер болуы мүмкін.

Атыс кезінде болған кідірісті, ең алдымен, қайта оқтау арқылы түзеп қарау керек. Бұл үшін бекітпе рамасы тұтқасынан ұстап, тез кейін тартып барып

босатып жіберу керек те, атысты жалғастыру керек. Егер кідіріс қайталанса, оның себебін анықтап, кестеде келтірілген әдістердің бірімен жою керек (1-кесте).

Кідіріс және оның сипаты	Кідірістің себебі	Кідірісті жою әдісі
1	2	3
<p>Патронның берілмеуі Бекітпе алдыңғы жағдайда, бірақ атыс болмады-ұңғылықта патрон жоқ.</p>	<p>1. Оқжатардың ластануы немесе ақаулығы 2. Оқжатар ілгішінің ақаулығы</p>	<p>Пулеметті қайта оқтап, атысты жалғастыру. Кідіріс қайталанғанда оқжатарды алмастыру Оқжатардың бекіт-песі ақаулы болса, автоматты жөндеу шеберханаға жіберу</p>
<p>Патронның кептелуі Патрон оғымен ұңғының оқталатын бөлігіне тірелген, жылжымалы бөліктер ортаңғы жағдайда тоқтаған</p>	<p>Оқжатардың ақаулығы</p>	<p>Бекітпе рамасы тұтқасынан ұстап тұрып, кептелген патронды алып тастап, атысты жалғастыру. Кідіріс қайталанса, оқжатарды ауыстыру</p>
<p>Атылмай қалу Бекітпе алдыңғы жағдайда, патрон ұңғылықта, шүріппе босатылған- атыс болмады</p>	<p>1. Патронның жарамсыз-дылығы 2. Соққыштың немесе соққыш-ағытқыш механизмнің ақаулығы; ластану немесе майдың қатып қалуы (соқ-қыштың капсульді соқпауы немесе бәсең соғуы). 3. Соққыштың бекітпеде кептеліп қалуы</p>	<p>Пулеметті қайта оқтап, атысты жалғастыру. Кідіріс қайталанса, соққыш пен соққы-ағытқыш механизмді карап тазалау; бұзылған немесе тозған болса, автомат жөндеу шеберханасына жіберіледі. Соққыш бекітпеден ажыратылып, бекіт-педегі соққыш астындағы саңылау тазаланады</p>
<p>Оқсауыттың алынбай қалуы Оқсауыт ұңғылықта, кезекті патрон оған тірелген, жылжымалы бөліктер ортаңғы жағдайда тоқтаған</p>	<p>1. Патрон лас немесе ұңғылық ластанған. 2. Лақтырғыштың немесе оның серіппесінің ластануы не ақаулығы</p>	<p>Бекітпе рамасының тұтқасын кері тартып, оны артқы жағдайда ұстай тұрып, оқжатарды бөлшектеп, тірелген патрон алынады. Бекітпе немесе сүмбімен оқсауыт ұңғылықтан шығарылады. Кідіріс қайталанса, ұңғылық пен патрон тазалануы керек</p>
		<p>Лақтырғышты карап, тастан тазартып, атысты жалғастыру. Лақтырғыш ақаулы болғанда автомат жөндеу шеберханасына жіберіледі</p>

Оқсауыттың ілінуі немесе қайтарылмауы. Оқсауыт ұңғы қорабынан лақтырылмай, сонда – бекіт-пенің алдында қалған немесе бекітпе арқылы қайтадан оқтыққа жіберілген	3. Үйкелуші бөліктердің, газ жолдарының немесе оқтықтың ластануы. 2.Лақтырғыштың ласта-нуы немесе ақаулылығы	Бекітпе рамасының тұтқасын кері тарту, оқсауытты лақтырып, атысты жалғастыру. Кідіріс қайталанса, газ жолдарын, үйкелуші бөліктерді және ұңғылықты тазалау; үйкелуші бөліктерді майлау. Лақтырғыш ақаулы болса, автоматты жөндеу шеберхана-сына жіберу
Бекітпе рамасының алдыңғы жағдайға жетпеуі	Қайтарма серіппе сынған	Серіппені алмас-тыру (ұрыс жағ-дайында серіппенің алдыңғы бөлігін жарақталған ұшы-мен артқа бұрып, атысты жалғастыру)

Пулеметтің керек-жарағы

Керек-жарак пулеметті бөлшектеу, жинау, тазалау үшін және оқжатарларды патрондармен жедел жабдықтау үшін арналады. Оған жататындар: сүмбі, сүрткіш тазалағыш, кірпішек, бұрауыш, қаққыш, бұрамасұқпа, пенал оқтізер және майсауыт.

Сүмбі ұңғы арнасын, пулеметтің басқа да бөліктерінің аралары мен қуыстарын тазалау үшін қолданылады. Оның қаққышқа арналған саңылауы бар басы, тазалағышты немесе кірпішекті бұрап кіргізетін бұрандасы болады.

Тазалағыш ұңғы арнасын, сондай-ақ пулеметтің басқа да бөліктерінің аралары мен қуыстарын тазалау және майлау үшін қажет. Оның ішкі бұранданы сүмбіге бұрап кіргізуге арналған бұрандасы және шүберек не кендірге арналған саңылауы болады.

Сүрткіш ұңғы арнасын ҰТЕ(РЧС) ерітіндісімен тазалау үшін қолданылады.

Бұрауыш және қаққыш пулеметті бөлшектеу және жинау кезінде қолданылады. Бұрауыштың ұшындағы ойық қарауылды бұрап кіргізу және шығару үшін, ал бүйіріндегі ойығы тазалағышты сүмбіге бекітуге арналған. Бұрауышты пайдалануға ыңғайлы болуы үшін ол пеналдың бүйір саңылауына қойылады. Ұңғы арнасын тазалау кезінде бұрауыш пеналға сүмбі басының үстінен салынады.

Пенал тазалағышты, сүрткішті бұрауышты, қаққышты сақтау үшін қызмет етеді. Ол қақпақпен жабылады.

Пенал ұңғы арнасын тазалау және майлау кезінде сүмбі жалғастырғышы ретінде, қарауылды бұрап енгізу және шығару кезінде бұрауыштың тұтқасы ретінде және газ түтігінің жапқышын бұрау үшін қолданылады. Пеналдың пулеметті тазалау кезінде сүмбі тығылатын өтпе тесіктері, бұрауышқа арналған сопақша тесігі және автоматты бөлшектеу мен жинау кезінде газ түтігінің

жапқышын бұрауға арналған тікбұрышты саңылауы болады. Қақпақ ұңғы арнасын тазалау кезінде ұңғы бастырмасы ретінде пайдаланылады. Онда сүмбінің қозғалысын бағыттауға арналған тесігі, ұңғының жалғастырғышында бекітуге арналған ішкі дөңестері мен ойықтары болады.

Бір мойынды майлағыш қару майын сақтау үшін арналады, ол оқжатарға арналған сөмке қалтасында болады.

Әдістемелік ұсыным ПӘС мәжілісінде талқыланып, мақұлданды.
2016 жылғы. «_____» Хаттама №_____

ПӘС-ның төрағасы
полиция подполковнигі

С.Ж.Тоқтабеков